

CANÇONS POPULARS

Aquestes cançons han estat recollides i transcrites per Judith Corominas, Jordi i Cristina Saló i Àngela Roig, coordinats pel professor Marià Sais de l'assignatura de literatura catalana de l'Institut de Batxillerat Montgrí.

1. Cançó recollida, i analitzada, per Judith Corominas.

En la recerca de cançons populars de transmissió oral, Isabel Moriscot, nascuda a l'Escala fa quaranta-set anys, ens cantà els versos que trobareu a continuació i que, segons ens explicà, havia sentit de petita a la seva mare i a mariners de l'Escala.

A l'Escala hi ha una font,
que per cert és mitja hora lluny.
Els dies de tramuntana
els homes van a la font,
les dones, com hi ha món,
diu que en donen gust de mirar
amb les fandilles enlaire
i amb un càntir a cada mà,
i amb un càntir a cada mà.

I anant la cosa magra,
i al no guanyar diners,
veurem els sardanistes
que aniran lleugers.
Pels volts d'una sardana,
tot fent-ne saltirons,
pels volts d'una sardana
els hi cauran els pantalons.

Ja ens anirem a defora muralla,
ja ens anirem a la vora del mar.
Veurem els nois com juguen a la sorra
i els mariners com tiren l'art.

Ja criden: "Nena, vine!,
que això és sardina viua.
Si algun barat hi ha,
tira que tira, que seguirà!"

Aquests versos devien haver format part de diferents cançons, mai escrites, però cantades pels pares als seus fills durant moltes generacions, fins arribar al punt que, després d'inevitables variacions, s'han perdut parcialment i d'algunes estrofes soltes n'ha sorgit una cançó que conserva les diferents tonades musicals de cada una.

Analzarem cada estrofa per separat. En la primera veiem que fa referència clarament al poble de l'Escala. La font que anomena és als afores del poble, i actualment és en desús. Sobre la mètrica hem de dir que els versos tenen tots set síl·labes, exceptuant el segon i el sisè vers que en tenen vuit, però sempre estan perfectament ajustats al ritme de la tonada. En un intent de trobar una rima, molt forçada i en alguns casos assonant, es pot acceptar la següent: a b c a a d c d.

En aquest fragment podem trobar una descripció que ens acosta a la realitat de la vida quotidiana escalenca d'anys enrera. Primer de tot ens situa al lloc: als afores de la vila. Després ens explica com els homes van a buscar-hi aigua, enmig d'un típic dia de tramuntana. Posteriorment, diu que també hi van les dones amb els cànirs i les faldilles que la tramuntana fa enlairar. Aquesta darrera situació és la típica ironia d'una cançó popular.

Passem a la següent estrofa, que desconnecta completament amb la primera. Aquí trobem algunes contradiccions en l'argument, que si bé també és de to irònic no té un fil narratiu. Comença amb una expressió popular que ve a dir que hi ha misèria o que es passa un mal moment, cosa que torna a repetir en el següent vers. Aquest cop l'objecte de la burla són els sardanistes als quals, tocant una sardana per millorar la seva economia (o, senzillament, per poder menjar), cauen els pantalons, de tan secs que estan.

En aquesta estrofa, els versos, majoritàriament de sis síl·labes (amb el quart i el vuitè de cinc i vuit respectivament), tenen una rima més definida que en l'estrofa anterior, —a— a b c b c, i és una rima consonant.

La tercera estrofa ens situa en un ambient antic i totalment mariner, on una gent es proposa de sortir de les muralles de la ciutat per anar al costat del mar. Els tres primers versos tenen deu síl·labes, mentre que el darrer en té vuit. Són de rima —A— A. Aquesta estrofa parla de la proposta que fa algú de sortir de la ciutat (antigament protegida per muralles) i anar a la vora del mar, on viurien unes situacions totalment marineres a la platja o al port.

La darrera estrofa pot ser que vagi originalment lligada a la tercera. Si bé la rima, el nombre de síl·labes i la música és diferent, es pot seguir el fil argumental, malgrat que tampoc coincideixin els temps verbals. Així, el subjecte de *criden* seria *els mariners* de la tercera estrofa. Les paraules que criden els mariners donen un caire d'alegria i antiguitat a l'estrofa, on trobem el dialectalisme *viva* per *viva*.

2. Cançons recollides per Jordi i Cristina Saló.

La dona que ens canta les cançons és Pepita Marquès, de seixanta-dos anys i nascuda a Albons. Ens explicà que la seva mare i la seva àvia les hi van ensenyar, que les cantava quan anava a l'escola i al camp, i que ara les canta a casa seva. No les incloem totes, perquè algunes són força conegudes (*El mestre, Els fadrins de Sant Boi, Montserrat, El terrisser...*) i les podem llegir —amb lleugeres variants respecte a com ens les cantà— en el *Cançoner* de Joan Amades. Les següents possiblement apareguin en algun recull de poesia popular, però en l'esmentat anteriorment no les hi hem sabut trobar, i per això les transcrivim a continuació.

El dia de Sant Joan
és una diada alegre.
Els veïns, més tard, diuen:
—Ai, Joan, com no t'alegres.
—Com me n'alegraria jo,
si m'han casat l'amor meva.
Me l'han casadeta lluny,
perquè els meus ulls no la vegin.
L'han casadeta a Sant Martí,
que per mi és un desterrí.
El dia que es va casar
pel meu carrer en passava ella.
Ja me'n diu "Adéu, Joan".
Ja n'hi'n dic "Adéu-siau, Teresa".
Ella en gira els ulls en cel,
jo els girava en terra.
Ella es posa a plorar.
Jo en plorava molt més que ella.
Jo en plorava de tristesa,
d'alegria en plorava ella.
Ara n'estic més content,
que tinc una prenda d'ella.
Si n'és un mocador groc,
brodat de seda vermella,
que al mig hi ha una estrella
que se'n gira de tots vents,
i així ho fan les donzelles.

Corrandes:

La Paula té unes mitges
comprades als encants.
Li arriben a Figueres
i encara li van grans.

Ai Toni! Si no en fossis,
no en fossis tan cap verd,
ja prou t'ensenyaria
l'hortet del julivert.

No m'agraden les patates,
ni les cols de l'hort tampoc,
sinó la confitureta
que em donava el meu xicot.

Tinc una gallina coixa,
una altra que no s'hi veu,
el gall s'escanya de riure
mirant la coixa d'un peu.⁽¹⁾

Allà dalt de la muntanya
si n'hi ha un gros ocellàs
que amb el bec toca sardanes
i amb la cua el contrabaix.⁽²⁾

(1) Amades n'escriu una altra versió: "Una gallina tinc coixa / i un gall que no s'hi veu, / i el gall se fa un fart de riure / quan la veu coixa d'un peu".

(2) Versió que recollí Joan Amades: "Allí dalt de la muntanya / si n'hi ha un gran ocellàs / que amb el bec canta corrandes / i amb la cua el contrapàs".

3. Cançó recollida per Àngela Roig.

Versos, que s'endevinen fragmentaris, recordats per Antònia Radresa i Oller, de setanta-vuit anys, de Torroella de Montgrí, que cantava de jove i que havia sentit a la seva mare.

Per Carnaval
vaig comprar
una mascarita,
vaig posar-me
una levita
i un sombrero
de copa alt.
Com jo n'era tan alt
i tan primet,
tot se m'esqueia
fora el barret.
I anem a cal Gambo
a fer un cigarret
de la petaca
d'en Joanet.